

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

10.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Јован Ђорђевић“

Сцена, маска, костим, лутка

Отварање изложбе, уручење награда

Изложбу отвара Горан Ибрајтер

Организатор: Центар за ликовно образовање деце и омладине Војводине

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Смедерево 1941.

12.00 часова / СНП, Камерна сцена

Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад

МИНА ПЕТРИЋ: *Јелена и Сенка*

14.00 часова / СНП, Камерна сцена

Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад

УРОШ ЧУПИЋ: *Бескућници*

18.00 часова / Новосадско позориште

Такмичарска селекција

Димитрије Коканов

КРЕТАЊЕ

Битеф театар Београд

Режија: ЈОВАНА ТОМИЋ

Драматуршкиња: ОЛГА ДИМИТРИЈЕВИЋ

Сценографкиња: ЈАСМИНА ХОЛБУС

Костимографкиња: СЕЛЕНА ОРБ

Музика: ЛУКА МЕЏОР

Дизајн светла: Изванредни БОБ

Играју

АЛЕКСАНДАР ЂИНЋИЋ

АНА МАНДИЋ

ЈЕЛЕНА ИЛИЋ

МИЛИЦА СТЕФАНОВИЋ

ПАВЛЕ МЕНСУР

Представа траје 1 сат и 40 минућа

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“ (публика је на сцени)

Такмичарска селекција

Тијана Грумић

КО ЈЕ УБИО ЦЕНИС ЦОПЛИН?

Српско народно позориште Нови Сад и ОПЕНС Нови Сад

Режија: СОЊА ПЕТРОВИЋ

Драматуршкиња: НИКОЛИНА ЂУКАНОВИЋ

Ликовно решење костима: СЕНКА РАНОСАВЉЕВИЋ

Сценограф: ЖЕЉКО ПИШКОРИЋ

Сценографију илустровале: НАДА БОЖИЋ и АНА МИХАЈЛОВ ЧУПИЋ

Дизајн светла: ТИХОМИР БОРОЈА

Сценски покрет: МИРА БЕБА ДОБРКОВИЋ

Играју

БОЈАНА МИЛАНОВИЋ

СОЊА ИСАИЛОВИЋ

СТЕФАН ВУКИЋ

ДИМИТРИЈЕ АРАНЂЕЛОВИЋ

ВУКАШИН РАНЂЕЛОВИЋ

ПЕТАР БАЊАЦ

ФИЛИП ГРУБАЧ

ИГОР САКАЧ

Представа траје 1 сат и 45 минути

У договору са сарајевским Камерним театром 55 одлучили смо да се представа СЈЕЋАШ ЛИ СЕ ДОЛИ БЕЛ (недеља, 4. октобар у 20:00 часова) изведе на сцени "Јован Ђорђевић", уместо на сцени "Пера Добриновић", како је првобитно паланирано.

То нам даје простора да у продају пустимо још изванредан број карата. Уколико сте заинтересовани, можете их купити у просторијама Стеријиног позорја, Змај Јовина 22/1, од понедељка у 10 часова.

65. Стеријино позорје почело упркос свему

Најважније се догодило, закотрљала се чудесна опсена

Најважније се догодило. Позориште је отворено. Стигло је оно што смо с нестрпљењем чекали шеснаест месеци. Стеријино позорје, 65. по реду, почело је синоћ у Новом Саду. Публика је дошла, глумци су ушли – закотрљала се чудесна опсена којој се сваке године, већ више од пола века, препуштамо драговољно, са задовољством и страшћу. Глумица Бранка Петрић Фехмију, памтљива стеријанка овенчана

Фото: Б. Луцић

медицинску, бело-зелену из апотеке, или ону на туфне, на штрафте, строгу црну, цветну, мање или више наборану, троугласту, до врха носа, до пола лица... Готово да је изазвала завист бела маска у чијем десном углу плавим словима пише „Стеријино позорје“. Одакле ти, имаш ли једну и за мене? Ма, то је Мики само за нас...! Чуј, само за вас!

Кроз стаклена врата која воде у фоаје људи се нису тискали, збијали. Овај пут, један по један, свако је мирно и стрпљиво пружао руку не би ли му се измерила температура. Потписница ових редова верује да је с многима делила узбуђење хоће ли проћи без проблема! А шта ако задрхтим, па се покаже степен-два више, па не уђем...?! И сала је била иста али и није – на свако друго седиште навучена је бела навлака с ознаком о забрани седења на том месту.

Фото: Б. Луцић

наградама, беседом је подигла завесу. Ансамбл Српског народног позоришта је надахнуто, фестивалски, извео представу *Смедерево 1941*, прву у такмичарској селекцији, посвећену глумцима СНП-а настрадалим у страшној експлозији која је 5. јуна 1941. потресла овај град. Аплауз је три пута враћао глумце на сцену.

Све из претходних редова само је наизглед уобичајена, а заправо је велика вест, посматрано из угла промене света око нас услед појаве болести којој се још увек не зна лека.

Све што следи у наредним редовима, иако мање важно, заправо чини вест пуну нових, збуњујућих детаља којима смо сведочили на синоћњем отварању Стеријиних игара.

Био је ту и црвени тепих, који већ неколико година уназад даје ноту гламура степеништу новосадског Талијиног храма, дочекала нас је мека и топла музика гудачког квартета „Stringendo“, било је свечано одевених дама и кавалера с лептир машинама... осмеха и радости поновног виђења, срдечног разговора и одмеравања... Биле су ту и камере и новинари и критичари и покоји политичар, градоначелник у пратњи даме из кабинета... директор Позорја у ставу мирно домаћински је дочекивао важне госте у холу... Севали су блицеви... Али све је, ипак, било другачије – ретко да је било грљења, гласног, опуштеног смеха и руковања... Сви су носили заштитне маске на лицима. Тешко је било отети се новинарском пориву и не забележити, не приметити ко је какву маску за ову свечану прилипу „оденуо“ – „обичну“,

Фото: Н. Појатов

Неважно. Све у претходним редовима било је, заправо, неважно. Иако је, морамо признати, све то била новост и вест за насловницу локалних дневних новина. Срећом, не и за Билтен Позорја.

Вест за Билтен: Најважније се догодило. Позориште је отворено. Стеријино позорје, 65. по реду, упркос свему, почело је синоћ у Српском народном позоришту у Новом Саду.

Бранислава ОПРАНОВИЋ

Такмичарска селекција

КРЕТАЊЕ**ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА****КРЕТАЊЕ – писац Димитрије Коканов, режија Јована Томић; Битеф театар Београд (Србија)**

Текст Димитрија Коканова, уобличен као низ од пет паралелних/укрштених монолошких исказа о репрезентативним ситуацијама угрожености које намеће савремени свет, а сагледаних са позиција „тела“ као псеудоактера, један је од првих аутентичних предлога намењених „имерзивној“ позоришној стратегији. Пронашавши праву сразмеру идентификације и дистанце, критичности и интроспекције, редитељка Јована Томић доследно помера границе сценске илузије, али и степен укључености гледалаца (сврстаних у пет група што различитим редоследом учествују у пет приказа) како би нас, кроз супротности као што су „прошлост–будућност“, „људско–машинско“ или „споља–изнутра“, константно одржавала у тензији између саосећања и отпора – тензији која у завршном, заједничком обреду извођача и публике допушта само тренутно олакшање.

Светислав Јованов

ЕКС ЛИБРИС

Мени су родитељи показали пут који сам изневерила. Моја сестра планира летовања са мном и нашом другом сестром, са њиховим мужевима, са мојим непостојећим мужем и са нашим родитељима. Мој отац планира да породични посао постане мој. Да вечере када се блати остатак фамилије пређу за мој сто једног дана. Да се пали свећа. И мирише тамјан. Моја мајка планира да заједно програмирамо идеје моје будућности по узору на њену садашњост. Ја нисам сестра и кћер коју мислите да имате. Ја нисам оно што сте одгајали. Ја сам ваш највећи страх. Разочарање.

Мени је друштво нормирало осећања које сам одбацила. Плашим се игара за девојчице и савета за праве жене. Плашим се зумбе колико и секса. Плашим се свог тела колико и додира. Плашим се да када имам оргазам моји родитељи неће бити задовољни њиме. Моје партнери и партнерке неће бити задовољни мном. Плашим се сопственог говора јер он узнемирава друге. Онда ћутим. Плашим се да ћутим.

Идем да прошетам. У месту. Пред вама.

(Димитрије Коканов, *Кретање*)**ПИСАЦ****Димитрије Коканов**

Драматург, драмски писац и сценариста (1986). Запослен је као стални драматург Позоришта Атеље 212 у Београду. Добитник је награда „Борислав Михајловић Михиз“ за драмски опус 2017. године. Победник је Конкурса за савремени оригинални драмски текст „Слободан Стојановић“ (*Лешачи*) и Конкурса „Зоран Радмиловић“ (*Вилинска љрашина*). Текст *Овде* изведен је у склопу пројекта *Show the Heaven* у Местном музеју у Љубљани. Дrame *Вилинска љрашина*, *Ја нисам Ворен Биџи*, *Призори конструираног односа*, *Боли Коло* и *Кретање* имале су јавна читања у земљи и региону, објављене су у различитим антологијама, зборницима и као самостална издања. Један је од аутора пројекта *To Feel or Not to Feel* уз Марка Грабежа и Мају Калафатић. Аутор је сценарија за награђиване краткометражне игране филмове *Све је више ствари које долазе* и *Никој нема* редитељке Јелене Гавриловић, који су приказани на бројним међународним филмским фестивалима. Као писац и редитељ сарађује са драмским програмом Радио Београда. Један је од сценариста ТВ серије *Јуџро ће променићи све*. Као драматург сарађивао је са бројним редитељима у различитим позоришним институцијама у земљи: Атеље 212, Народно позориште Београд, Југословенско драмско позориште, Битеф театар, Мало позориште „Душко Радовић“, Београдско драмско позориште, Народно позориште Суботица и др.

РЕДИТЕЉКА

**Јована
Томић**

Основне дипломске и мастер студије завршила је на Факултету драмских уметности у Београду, Одсек позоришне и радио режије у класи Алисе Стојановић. Режирала је представе *Господин Бидерман и његови људи* (Атеље 212), *Кабаре Нушић* (Позориште „Зоран Радмиловић Зајечар“), *Лолиџа* (Мадленианум), *Босоноги у њарку* (Народно позориште Суботица), *If twice rotates the weather vane/ Waiting for future* (Паоло Граси), *Излагање* (Театармакер), *Урнебесна шама* (Атеље 212), *Сваки људи као да је први* (Крушевачко позориште), *Лисисџрајџа* (Народно позориште Суботица), *Најтан Мудри* (Југословенско драмско позориште), *Ливада љуна шама* (Народно позориште Београд), *Крв црвеног џејла* (Народно позориште Ниш). Добитница је прве награде Радио Београда 2 на конкурс „Неда Деполо“ за радио-драму.

ИЗ МЕДИЈА

Редитељски концепт представе *Крећане*, чијом ће премијером 3. и 4. марта бити обележен рођендан Битеф театра, подразумева присуство само 35 гледалаца који ће, подељени у пет група, изаћи из уобичајеног позоришног комфора и на различитим локацијама чути интимне монологе петоро глумаца о усамљености, страху и патњи, нади...

„Гледаоци се деле у пет група по седморо, укрштају се, чиме се постиже изузетна позоришна динамика. Публика различитим путевима иде заправо ка истом циљу. Квантитативно ће сви добити исто, а што се тиче садржаја, зависи од редоследа како ће ко повезивати и асоцирати ствари“, рекла је 29. фебруара драматуршкиња Битеф театра Јелена Богавац.

Представа се састоји од пет монолога, од којих три припадају особама, а два неживим бићима – конкретно фабрици и башти, додао је Филип Вујошевић у име Битеф фестивала, додајући да је реч о необичном делу, које је тешко дефинисати, и које се разликује од претходних продукција Битеф театра. „Сада је већ јасније повезивање (Битеф) фестивала и театра, чији је циљ био да представе по темама и форми буду реакција на претходно фестивалско издање“, рекао је Вујошевић, подсјећајући да је Битеф театар, након 53. Битеф фестивала тематски фокусираног на *распад заједнице*, реализовао у овој сезони представе *Градови којих више нема* кореографкиње Констанце Макрас и *Лейа Брена процекш* Владимира Алексића и Олге Димитријевић.

(seecult, 1. 3. 2020)

КРИТИКА

У нашој позоришној јавности већ деценијама дискутује се о општем значају који фестивал Битеф има за нашу културу, али и о истовременом парадоксалном одсуству већег естетског утицаја на наше позориште. Из тог разлога је Битеф театар ове године одлучио да предузме конкретне кораке у естетском приближавању фестивалу Битеф.

У погледу форме, представа *Крећане* подсећа на продукцију *Заосијавшијина, комади без људи* Групе „Римини протокол“ која је пре две године учествовала на Битефу и добила већину награда. Тридесетак гледалаца је подељено у пет група које се крећу кроз различите локације Битеф театра, као што је публика *Заосијавшијине* у групама обилазила различите собе Позоришта на Теразијама. Тамо се сусретала са снажним приповестима о људима којих више нема, путем њихових аудио и видео снимака.

За разлику од представе Римини Протокола, у *Крећану* се гледаоци сусрећу са пет монолога које изводе присутни глумци, Ана Мандић, Александар Ђинђић, Јелена Илић, Милица Стефановић и Павле Менсур. Они играју интимне исповести на различитим местима, од клуба Битеф театра, преко тоалета, до импровизоване спаваће собе. Откривају нам страхове од чежње и губитка љубавника, од старости и пропадања тела, друштвених очекивања, технологије, као и сећања.

Ана Тасић (*Културни центар, ТВ РТС 1*, 11. 3. 2020)

Представа *Крећане* редитељке Јоване Томић окупирала је онедељни репертоар Битеф театра премијерним извођењем у уторак 3. марта. Специфичност овог пројекта је имерзивни театар, који за циљ има неконвенционалан приступ публици док сведочи позоришној стварности активно, извођачки. Изузетну глумачку поставку чине Александар Ђинђић, Ана Мандић, Јелена Илић, Милица Стефановић и Павле Менсур, распоредивши се у пет простора Битеф театра. Публика је из сваког излазила са другачијем изразом на лицу, дубоко замишљени, дирнути текстом Димитрија Коканова, неретко уплакани силазили су са балкона, преко партера, завлачећи се у до сада непознате џепове Битефа. Крећемо се, једни са другима, кроз просторе видљивих или имагинарних ограничења. Заједница као скупина појединаца креће се у истом смеру, различито перципирајући стварност која их окружује. Крећемо се кроз простор који је саграђен да буде црква, сударамо се у међупросторима и ходамо тамо где нам је речено да нас нешто чека. Тамо ћемо се приближити истини за коју верујемо да постоји. Кретање се наставља и када изађемо из утврђења Битеф театра, која је наша следећа локација?

Нада Крачуновић (*Облакодер*, 7. 3. 2020)

Такмичарска селекција

КО ЈЕ УБИО ЦЕНИС ЦОПЛИН?**ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА**

КО ЈЕ УБИО ЦЕНИС ЦОПЛИН? – писац Тијана Грумић, режија Соња Петровић; Српско народно позориште и Омладинска престоница Европе, ОПЕНС, Нови Сад (Србија)

Трагичност судбине легендарне рок-певачице постала је за ауторски тандем Тијана Грумић–Соња Петровић захвалан повод за метафоричко уобличиће тезе о кризној тачки сваке (модерне) „изгубљене генерације“. С друге стране, експлозивна мешавина необузданости и креативности стварне (и медијски посредоване) Ценис Цоплин, послужила је ауторкама као узбудљиво полазиште за потресну, слојевиту сценску „рок-баладу“, унутар које својеврсна драматургија „уживо“ извођених песама културне интерпретаторке постаје и *драмски равноправан* елемент сценског збивања – не на последњем месту захваљујући изузетном глумачком и певачком потенцијалу двеју интерпретаторки Ценискиног лика.

Светислав Јованов

ЕКС ЛИБРИС

ДОРОТИ: Док живиш под мојим кровом има да се понашаш онако како ја кажем.

ЦЕНИС коју не знамо: Како? Исто као ти?

Да сам тиха

Да се случајно не намећем

Да случајно немам своје мишљење

Да нигде не закасим

Да се не дај боже успавам

Да сам стално насмејана

Да случајно не заплачем

Да слушам шта ми кажу и не буним се

Да се топло смешкам и кад ми није ни до чега

Да се стидим

Да не дижем глас

Да сам послушна

Да сам мања од маковог зрна

Да не постојим

Је л' то?

Онда нећу ни да живим под твојим кровом, боли ме курац.

(Тијана Грумић, *Ко је убио Ценис Цоплин?*)

СПИСАТЕЉИЦА

**Тијана
Грумић**

Рођена у Новом Саду, 1993. На Факултету драмских уметности у Београду дипломирала драматургију 2016. као студенткиња генерације. На истом факултету 2017. завршила је мастер студије драматургије.

Свој професионални ангажман почела је још током основних студија и до сада је као ауторка драмских текстова, драматуршкиња и асистенткиња редитеља радила на неколико позоришних пројеката. Њени текстови извођени су у Омладинском позоришту ДАДОВ (*4 боје 5 њишћоља*, *Ово је најсјајнији дан у мом животоу*, *Оливер Твист*, *Крофне, љубав и још њонешћо*) и на сцени УК „Вук Караџић“ (*Ко још једе хлеб уз сују*). Током 2018. премијерно су изведена три њена комада – *Кейлер-4526*, *Моћни ренџери не њлачу* и *Сиварање човека*. Потписује и сценарио за трећи чин представе *Тријих о радницима*, под називом *Никад нисам видела звезде*, која је премијерно изведена исте године у Чачку, чиме је обележено оснивање позоришта у том граду. Наредне године у Српском народном позоришту премијерно је изведена представа *Најусамљенији киш на свешу* по њеном тексту, у режији Зијаха Соколовића.

Као драматуршкиња радила је у Народном позоришту Београд (*Царство мрака* Л. Н. Толстоја, р. Игор Вук Торбица), Народном позоришту Сомбор (*Плава Пјаница* Мориса Метерлинка, р. Соња Петровић) и Позоришту младих Нови Сад (*Драга Јелена Сергејевна Људмиле Разумовске*, р. Лана Павков), Позоришту „Бора Станковић“ Врање (*Нечиста крв* Б. Станковића, р. Југ Ђорђевић).

Добитница је Награде „Јосип Кулунџић“ (за школску 2014/15), коју Катедра за драматургију додељује студенту драматургије за остварен изузетан успех из области позоришта, радија, филма, телевизије или критике. Њена драма *Сиварање човека* проглашена за једну од пет најбољих савремених ангажованих драмских текстова на конкурс Хартефакт фонда, 2016. Михизова награда додељена јој је 2018.

РЕДИТЕЉКА

**Соња
Петровић**

Рођена је 1990. у Бачкој Паланци. Дипломирала је на Академији уметности у Новом Саду, смер мултимедијална режија у класи професора Александра Давића и мастерирала на Факултету драмских уметности у Београду, у класи Егона Савина. Као редитељка, опробала се у позоришту, на филму и радио драми. На Радио Београду режирала неколико радио драма. За дело *Ти си њај анђео* (адаптација романа *Мама Леоне* Миљенка Јерговића), освојила је прву награду „Неда Деполо“ за креативни допринос радио изразу, а са радио драмом *Сиварање човека* Тијане Грумић, 2019. учествовала је на фестивалу Prix Europa у Немачкој (Потсдам). Аутор је и редитељка радио драме *Ценис Џојлин на њушу до куће*. У копродукцији са Центром за развој циркуске уметности „Ludifico“ режирала је циркуску представу *Everyman* (Непознатог аутора) и *Живош на високој нози* (ауторски пројекат) који је награђен „Златном мравком“ на Мини арт фесту у Бугарској (Софија). Њена представа *Праћка* Николаја Кољаде између осталих играла се и на Интернационалном фестивалу савремене руске драме „Кољада плејс“ (Јекатеринбург), а на Фестивалу Артокраина у Русији (Санкт Петербург), била је лауреат. У Народном позоришту Сомбор режирала је представу *Плава њишица* Мориса Метерлинка која на 68. Фестивалу професионалних позоришта Војводине осваја награду за најбољу музику. У Српском народном позоришту режирала је представу *Оштор* Ли Мекдугала, а концепт и режију потписује за представу *Ко је убио Ценис Џојлин?* Тијане Грумић. Директорка је традиционалне манифестације Фестивала еколошког позоришта за децу и младе у Бачкој Паланци за коју 2014. добија Октобарску награду. Оснивач је фирме за производњу мултимедијалних садржаја „ШкартАРТ“ која се бави мултимедијалним догађајима. Са тимом ШкартАРТ-а као редитељка и ауторка радила је на неколико догађаја као што су дигитална интерактивна представа *Млади људи велика дела*, отварање Омладинске престонице Европе Нови Сад 2019. и отварање музичког фестивала Exit. Од 2018. има статус самосталне уметнице. Живи и ради у Новом Саду.

КРИТИКА

„Боље је сагорети него избледети“... стих је из песме Нила Јанга који је цитирао Курт Кобејн у опроштајном писму, пре него што ће разнети себи главу сачмаром у 27. години живота, на врхунцу славе. Да ли је тако остварио нирвану, ако већ не у оној у којој је свирао и певао?

Исто толико година кад су умирали имали су легендарни музичари Џими Хендрикс, Џенис Џоплин, Џим Морисон, Ејми Вајнхаус, због чега је тај „феномен“ назван „Клубом 27“. Осим Кобејна, потоњи су умирали тихо. Убица је углавном била дрога, чиста или помешана. На пример, са алкохолом. Али, некако је боље рећи да су опијати били целат, јер смртна пресуда њима је била потписана негде другде. Можда баш у глави коју је Кобејн на крају растурио, јер му је пре тога, кад се први пут скинуо са допа, поручила да ако је то тако лако, онда може цео живот бити наркоман.

Зато питање из наслова представе *Ко је убио Ценис Џојлин?* Тијане Грумић, у режији Соње Петровић, уопште није наивно. Тиче се не само славних него и обичних људи. Како и зашто, када интернализовано насиље, аутодеструктивне силе надвладају животну амбицију, прекину пут раста, самоостварења, љубави – то је питање које се поставља и у представи Српског народног позоришта.

Одмах треба рашчистити, *Ко је убио Ценис Џојлин?* није психолошка драма препуна дубина, токова свести и њиховог обелодањивања. Представа поготово. Није ни плитка (позоришна) студија једног карактеристичног случаја. Представа *Ко је убио Ценис Џојлин?* је забавна и питка, а веома оштра критика друштва и улоге појединца. Дакле, понајвише социјална драма, ангажована стварно (истином). Што је још важније, и лепше, представа је омаж једној прилично заборављеној хероини и музици која показује да и без хипстера, ретро покрета, апарата, може да дише и да нас, пуним плућима.

Основни драматуршки мотив који одређује цео наратив, чак га доводећи у опасност, игра је са два насловна лика – Ценис Коју Знамо и Ценис Коју Не Знамо. У драми се јасно види, једна је историјска, документарна, а другом су разиграни сви они односи и ситуације које су је формирале таквом – одрастање у малом индустријском граду у Тексасу, тешком и гласном, рекло би се и ружном, као што је била она (у очима других); жеља да пева, вришти на сав глас због родитеља, школе, неостварених љубави; селидба у дивни, урбано дивљи Сан Франциско и блистав успон у сјајно звездано небо Америке... За дивно чудо, такорећи, и у представи је успео тај двојни лик да се раздвоји и уједини. Соња Исаиловић игра практично већ мртву Ценис, док се Бојана Милановић рађа и живи до своје смрти. Потресно је како њих две добро комуницирају и функционишу на сцени. Уз то, још и певају, не сонгове него праве песме Џенис Џоплин, што је нимало лак глумачки задатак. Како је распоређена музика, како је бенд „УВ“ био интегрални део ове представе пуне концертне атмосфере, како су се глумци Стефан Вукић, Димитрије Аранђеловић и Вукашин Ранђеловић снашли као родитељи, хипици, битници и музичари, препричаваће се као што се препричавају концерти, такозвани трибути. Ма, ко воли рокенрол

музику (и такво позориште), доћи ће само да види сцене са Џимом Морисоном и фото сешн када Џенис постане Џенис какву знамо и данас.

Оно што и даље не знамо јесте да ли је боље сагорети него избледети. Нил Јанг, који и даље пева, после смрти Курта Кобејна рекао је да никад не би написао тај проклети стих да је знао да ће га неко на тај начин цитирати. Што се мене тиче, целом „Клубу 27“ нек је вечна слава. И хвала. Мир.

Игор Бурић (Дневник, 11. 3. 2020)

ИНТЕРВЈУ

Ана Ђорђевић

ауторка текста и редитељка представе *Смедерево 1941.*

Верујем у појединачну изузетност, појединци су увек били покретачи

Текст Ане Ђорђевић *Смедерево 1941.* отворио је овогодишње, необично Позорје. Због свега што му је претходило, живота који тренутно живимо, што после дуже времена глумци ходају сценом и поновно испињавају енергију познатих им да-сака, сопствену снагу и сензитивност партнера пред којим стоје, па и оних с којима су већ одиграли неке позоришне километре, синоћно извођење чекало се с посебним узбуђењем. Наравно, и због теме којом се комад и представа баве, која на ширем плану може и те како да се повеже с оним што данас живимо.

Ана Ђорђевић сталожена је и одмерена саговорница, која помно слуша, брижљиво бира речи слажући их у релевантне ставове. У разговору је причала и о томе како примери изузетне борбе и упорности, попут Игора Јурића и Данијеле Штајнфелд, инспиришу, буде и покрећу и друге људе, зашто мисли да људи треба да престану да буду стручњаци за све и почну да делају по нишама...

Како сте дошли до ове приче, Ана? Она није неизвесна, али није баш и да је позната у неком ширем просјору.

• Разговарала сам са директором Дrame СНП-а Милованом Филиповићем шта бисмо могли заједно да радимо, да је интригантно и мени, а потребно и Позоришту. Њему је дуже време на памети била прича о експлозији која се десила 5. јуна 1941. у Смедерево, што је на крају природно,

јер то је велики историјски догађај, уско повезан са СНП-ом. То је, малтене, филмска тема и просто је невероватно што се наша кинематографија није тога дотакла. Али, ево, позориште је подсетило на тај догађај.

Није ми била намера да стварам искључиво омаж тој трагедији, него уметнички подухват, који мора да покрије више сфера дејства на публику: да се не бави едукацијом о том догађају, не буде тек пука информација, не само неко одавање почаста него да, полазећи од трагичних чињеница, као и свака представа на репертоару каже више.

У свим историјским вихорима увек су највише страдали жене и уметници. Чини се и сада, у неочекиваној олуји која нас је снашла марта ове године, уметници су и догађајно изложни ветрометини, пре свега ускраћивањем права на рад. Можемо ли, у неком ширем смислу, уредити догађај којим је инспирисан ваш комад/представа и то наше „закључано пролеће“ које се продужило и на лето, без жеље да се мере два догађаја: Први, из 1941. године, настао је као последица природе много ширеј плану догађаја – рађања нацизма и рата, и овај из 2020 – последица људске неоготовности, бахитости, односа према другом, према природи...

• И ово што живимо на неки начин је рат. Уметници страдају у условима великих катастрофа, трагедија, ратова, из простог разлога што су последњи на листи приоритета једне државе. Тако је по правилу. Очекивано је да се сви ресурси усмеравају за одбрану првенствено живота људи и обезбеђење довољно средстава за прехрану породица. На последњем месту је култура – мада не и забава. И ето нечег интересантног – најнижи облик забаве избија у први план и има приоритет.

Култура и уметност који су везани за државу и зависе од ње – наравно страдају. Сва наша позоришта су махом државна (99 одсто) и њихова продукција зависи од државе. Међутим, постоји и уметност која не зависи директно од државе. Разни облици уметности појављују се, развијају и доживљавају процват и мимо државе, мимо јавног сектора, интимно, у нека четири зида. Уметност је много шири појам од културе и културне политике, онога што она диктира.

Култура јесте страдала и 1941. Из много разлога. Првенствено је пострадала на неком етичком, моралном нивоу, јер је позоришту након окупације постављен нимало етички захтев: нису смели да буду извођени одређени писци,

Фото: Б. Лучић

јеврејски, наравно и руски, аутоматски су добијали отказ сви чланови позоришта, било глумци, техника, односно бирократија, јеврејске или ромске националности или они у брачној вези с Јеврејима или Ромима. То је страхан пораз људског унутар уметности.

У тренутку кад доживљавамо нужну изолацију ради здравља, немамо тако очигледан напад на уметничку слободу. Стрепим да можда неко након епидемије помисли да је то што имамо сада сасвим довољно и нису потребне дворане за 1000 људи, већ 100 или 300 места, не мора се изводити представа свако вече, већ свако друго, треће, пето. Бојим се да искуство затварања позоришта на седам месеци или мало мање од тога, не пређе у навику.

Позориште је те, 1941. такво какво јесте, али су представе игране. Није их било у периоду Априлског рата, након 6. априла и бомбардовања Београда односно почетка рата, неколико месеци није се играло, али театри су се консолидовали, окупили ансамбле и играли су. Ово данас, отако стари памте, најдужи је период да позориште не ради. И само се плашим идеје да су овакво играње односно неиграње – нова нормалност.

А није немогуће, уверили смо се у њо много љуша...

- Наравно. Све што се једном проба – а ми пристанемо да буде тако – постане нормално. Али, ево, Позорје почиње и то је добар знак позориштима широм земље да желимо да наставимо.

Кажеште, ми се брзо навикнемо, пристанемо. Можда су нас у њом смислу ошуделе друштвене мреже и стално имање мишљења о свему, можда њо паралише нашу љажњу, умртвљује заједнички, умирује бунцијску природу којој смо као Балканци склони. Или смо можда уморни од силних пошреса њоком њоследњих њридесет њодина. Зашто нам је свеједно? Два дана смо шокирани њричом њлумице Данијеле Штајнфелд, њрећет смо је заборавили, њтри дана њрејричавали наводе Игора Јурића да је и међу њолишничарима један осведочени њедофил, и нишња... У међувремену изрони нека нова вест за њрејричаша и шероваша, а све њрејрохдне драме заборавимо...

- Е то је трик засипања информацијама, и то јесте последица екстремног развоја друштвених мрежа – када кажем екстремног, мислим у односу на развој других медија. Он је изузетно рапидан, жешћи од развоја било којег другог медија који се појавио пре тога. Нас шокира тај константан прилив нових информација који нас тера да заборавимо старе.

Поменули сте два изузетно тешка и значајна случаја, и баш сте ме дотакли у болно мето. То су теме којима се бавим и лично, мимо позоришта, нешто за шта се залажем, јер ако допустимо да вест тога типа прође – а допустићемо јер смо алави на нове и нове информације, сви ћемо бити изузетно угрожени. Добровољно и несвесно предајемо силецијама свој живот, и живот своје деце, и својих пријатеља.

Веома је важно да се људи рапидније развијају као што то чине друштвене мреже. Наш мозак мора много брже да

Фото: Б. Лучић

ради, оштрије, морамо бити припремљенији на борбу, утренирани да видимо и опажамо, стално тренирамо своју памет, способност, храброст – а то опет тражи пуну снагу коју губимо јер не видимо разрешење. И то је тај зачарани круг. Увек верујем у појединца. Појединци су стварали историју, појединачна изузетност, изузетни људи на које смо кроз историју и заборављали, они су покретали ствари.

Снажно верујем у оно што ради Игор Јурић, невероватно храбар човек, издржљив, и мислим да неће одустати. Као Данијела Штајнфелд, и он је пример изузетне борбе и упорности која мора да инспирише друге, можда не одмах, али извесно је да доследност буди друге људе.

Људима је данас заправо велики њроблем – ево нам омиљене њандемијске речи – њријажа информација. Не сналазе се најбоље у брду вестиа, не умеју да одвоје бишно од небийнои. Просио нису њаленшовани за њо, мрзи их да се удубљују и зашто се њоводе за најјовршнијим, баналним, за будалашћинама...

- Те будалаштине су изузетно повољно тло за промишљање на нивоу општих места – а општа места су посебно опасна. То опет треба повезати са едукацијом, са школством, начином на који учимо децу да критички размишљају о дефиницијама и формама које им се пласирају. Добро, ако то не можемо да очекујемо од школе, онда бар породица треба да учи дете да све преиспитује. Кад се осмелимо да преиспитујемо све, почињемо да одвајамо битно од небитног.

Има ту још нешто: по природи, о себи превисоко мислимо. Мислимо да можемо покривати много ствари. Можда људи треба да се деле на нише: свако одабере своју нишу у оквиру које ће дати све. Као што се Игор Јурић посветио једном аспекту друштвеног проблема – не бави се малим хидроцентралама, не зато што нема шта да каже, већ о томе нека говоре они који се тиме баве и знају више, али зато он енергију чува за своју борбу.

Време је да престанемо да будемо стручњаци за све. У уметности конкретно, морам да нагласим, не очекује се од уметника да реагује сваки пут на све. Једноставно, имате људе у уметности који сматрају да могу давати одговоре на неке теме, а неким другим темама треба да се баве неки други писци, редитељи, ствараоци.

И сад једна дигресија врло важна за позоришта: сами критичари и позоришна јавност треба да схвате да постоје разне врсте позоришта, ниједна врста није супериорна у односу на другу, нити у оквиру позоришта треба да постоје трендови, нико у позоришту не треба да се проглашава храбријим или мање храбрим од другог, јер сви на свој начин доприносимо једном аспекту функционисања друштва.

Изузетно је иритантно, поготово у временима кад је позориште угрожено, што се стално појављују неки стручњаци, критичари, некакви гласови јавности који би да једну врсту позоришта, позоришне форме прогласе општеважећим и на изузетно примитиван начин омаловаже све друге облике театра.

То се, наравно, мења на сваких десет година, и на тај начин се занемарују врло вредне ствари које се дешавају у позоришту. Не допада ми се и што се у таквим окршајима користи језик јефтине забаве, без правог критичког осврта, правог увида у оно што се гледа на сценама. Тако постоји потреба да се стваралац увреди, да се исмеје. То није улога јавности, нити улога критичара. Улога критичара је да едукује публику и ствараоца – да утиче на стварање образоване публике, стручне публике.

Унутар нас самих, унутар бранше постоје људи који раде на томе да се позориште уруши. Могу сада да апелујем на такве људе да мало озбиљније, одговорније приступе својој улози, јер уколико ми не будемо функционисали, ни они неће опстати. Они постоје искључиво зато што постојимо ми.

Након шћолике паузе, да ли су глумци изгубили рушину, самопоуздање на сцени?

• Како сам већ двадесет година у овој професији и знам како функционише, била сам убеђена да неће бити овако, да ће бити знатно лакше, јер знам како се глумци, на пример, након летње паузе лако врате својим представама, познатим текстовима, улогама. Била сам убеђена да ће све и сада бити много безболније, да је лагана проба довољна да их врати у улогу, јер само глумачко тело памти представу.

Кад смо дошли да обновимо *Смедерево*, видела сам невероватну несигурност, као да су на стакленим ногама. Наравно да се то не види из публике и то сам им стално говорила. Не могу да одредим због чега су изгубили лакоћу, сигурност, један безобразлук, самопоуздање, зашто се тако тешко присећају неких ствари. И онда схватиш да у протеклим месецима пандемије, кад нису радили, они нису били радни људи, а кад човек не ради – осећа се безвредно.

Један филозоф је сматрао да је одузимање рада врхунско понижење за човека, јер тиме не губи само самопоуздање, већ и осећај вредности и прихваћености унутар једне заједнице. А глумци скоро седам месеци нису радили, и шта су год покушавали да раде – били су бескорисни грађани. Живели су у неизвесности, нису знали да ли ће и када поново стати на сцену, можда и несвесно почели су да се опраштају од сцене. Сада, када су поново ту, и даље немају слободу да се пусте јер се плаше понављања тренутка кад ће им сцена бити одузета. Због тога је поновни сусрет са сценом на пробама био врло дирљив, а то како се осећају – само они знају.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

**Милан
Ковачевић**

гумац у *Смедереву* 1941.

Позориште ће сигурно опстати

Представа говори о страшној експлозији војног складишта која се догодила 5. јуна 1941. у Смедереву. У овој несрећи не зна се тачан бој погинулих, али се страдали броје на хиљаде, међу којима су и глумци Народног позоришта Дунавске бановине, данашњег Српског народног позоришта.

Гумац Марко Ковачевић истиче да је ово представа у њихову част, али говори и о потреби да се наши животи врате у редован колосек. Читаоцима Билтена поручује да се за позориште не треба бринути, нити сумњати у његову виталност.

Ово заправо није прва изведба након стројних анђијангемских мера када су позоришта била зашворена?

• Представу смо пре неки дан играли у Смедереву на „Тврђава театру“, а пре тога, чини ми се, у јануару. У Смедереву је било заиста одлично, уживали смо да играмо.

Како сте издржали време пандемике, зашварња и неутрања?

• Јако тешко. Једина олакшица је што имам кућу, не живим у Новом Саду, имам двориште, иначе не знам како бих издржао. Пуно времена сам провео са децом, радили смо, играли се и некако је прошло.

Колико је фалила сцена?

• Пуно. Играм око двадесет представа месечно и осећао сам се као да ми је неко узео живот.

Ако говоримо о представи „Смедерево 1941“, шта је оно најважније што као гумац носите из процеса?

• У овом случају од нас је тражена, да тако кажем, изворна глума, класичан театар, тако да нам је било интересантно. Игра се филмски, било је задовољство радити на микроелементима. Процес је био сложен, сцене су пажљиво повезиване, захтевало се доста концентрације и зато је рад био узбудљив.

Ова представа говори о монструозности људске природе када пошоне у зло, а што се неиреситано дешава кроз историју цивилизације, као лекција која се, ненаучена, понавља. С груте стране, ово је и прича о позоришту.

• Тако је и сматрам да је Ана Ђорђевић то одлично написала. Стицајем околности знао сам за ту велику експлозију – у том тренутку била је то највећа експлозија на свету, касније ће на то место стати Хиросима – око две и по до три хиљаде људи је тада погинуло. Већина не зна ништа о томе. Међу страдалима је било седамнаест глумаца нашег позоришта. У њихову славу и славу свих који су тада страдали Ана је написала један предиван текст. Стварно је дирљиво, искрено вам кажем.

Осветљавање шпратегије.

• Управо тако. Након премијере многи су питали да ли се то стварно догодило и како не знамо за то. Па, ето, не знамо.

Како у овом шренућку видиће будућност позоришта? Присуство ојасног вируса за који нам говоре да је невидљиви нейријашељ, једна ситуација у којој се нисмо још снашли, а већ дуго шраје...

• Не знам шта да кажем. Придржаваш се неких правила зато што ти је неко рекао. Не можеш да уђеш у радњу без маске. Стављам је због других, имао сам корону и није било страшно, вероватно је страшно онима чије је здравље угроженије. Чини ми се да ово сада прелази у неку врсту хистерије и мој је став да то није добро, да треба што пре да се вратимо нашим нормалним животима. Имам двоје деце и не могу описати како функционише школа: имају скраћене часове, настава делом онлајн, делом се иде у школу, то се не може јасно испратити... Живот нам је избачен из колосека у нешто неочекивано. А сматрам да нема потребе да нам се живот због короне толико измешта.

Фото: Б. Лучић

Кад смо код короне и ванредних околности – какав је сусрет с њубликом која седе размакнућа, с маскама на лицима?

• Искрено, не гледам колико је посетилаца присутно, има дупке пуних представа и представа које се играју за јако мало публике. Увек гледам да играм исто за колико год гледалаца да играм, али, наравно, волим пуно гледалиште. Вечерас је била дивна атмосфера, публика је заиста била концентрисана.

За позориште, дакле, немамо шћа да бринемо?

• Немамо, јер позориште је увек опстајало упркос свему, а тако ће бити и убудуће.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

недеља, 27. септембар 2020.

ЈУЧЕ НА ПОЗОРЈУ

Отворена 16. међународна изложба
„Позориште у фотографској уметности”

Документ без кога се не сме остати

Учесници и посетиоци овогодишњег Стеријиног позорја, осим са драмским остварењима, имају и лепу прилику да се сретну са најзначајнијим позоришним догађајима на позорницама широм Европе и света посредством фотографија које чине изложбу „Позориште у фотографској уметности”.

Изложба постављена у фоајеу Сцене „Пера Добриновић” Српског народног позоришта, отворена је јуче непосредно пре извођења прве представе на репетоару Фестивала, чиме је најављено 65. Стеријино позорје.

Фото: М. Блашковић

Колико је интересовање фото-стваралаца да овековече и пренесу тренутак на сцени, али и у свим просторима где се позориште ствара, креира и одвија, показао је и број радова пристиглих пред жири – прегледано је 1123 фотографије 287 уметника из 60 земаља света. Жири је за изложбу одабрао 244 фотографије 127 уметника из 48 земаља. Мало ли је!

Црно-беле и колор фотографије приказују позоришне представе и њихове актере, велике и мале али увек моћне тренутке у драмама, операма, балетима, разним перформансима. Фотографска остварења су толико узбудљива и богата покретом, мимиком, доживљајем, емоцијама да из њих, ко уме да чује, избијају и радост и туга и врисак и мук и крик и ћутање...

У богатијим, организованијим земљама које своју бригу за театар показују на различите начине – укључујући и новац – премијере се богато документују, а позоришта имају своје запослене фотографе.

Члан жирија Ђорђе Одановић, професор фотографије на новосадској Академији уметности подсећа да се у Немачкој, „која има дугу традицију у позоришној уметности, све премијере снимају на филмске траке, које се пажљиво чувају на посебним местима и у архивама”.

У многим земљама, рачунајући и нашу, на жалост, то није случај. Позоришна фотографија је тиме још вреднија и значајнија збирка документованих извођења и театарских тренутака – документација без које не бисмо смели да останемо.

Б. О.

ОКРУГЛИ СТО: СМЕДЕРЕВО 1941.

Прича о одлуци сваког појединца

Први Округли сто на овогодишњем Стеријином позорју, посвећен представи *Смедерево 1941*, у извођењу Српског народног позоришта, која је синоћ отворила фестивал, окупио је глумце **Јовану Мишковић** и **Милована Филиповића** и ауторку и редитељку **Ану Ђорђевић**. Округли сто водили су **др Исидора Поповић** и **проф. др Влатко Илић**

Исидора Поповић, на самом почетку, нагласила је да је занимљива предисторија представе, кад се има у виду начин на који је настао овај текст. **Милован Филиповић** је објаснио да је Ана Ђорђевић радила у Српском народном позоришту, *Анкина времена*, и да су имали неколико идеја како да наставе врло успешну сарадњу. У једном тренутку је споменута прича о страдању глумца у Смедереву и сви су се сложили да је то одлична прилика за још једну сарадњу. Филиповић је нагласио да је врло интересантно да је прво настала глумачка подела, а тек онда драмски текст.

Исидора Поповић констатује да у представи постоји неколико нивоа трагичности и позива Ану Ђорђевић да истакне која су трагична чворишта била доминантна за рад на овој представи. **Ана Ђорђевић** је објаснила како је постојала потреба да се неких тема и мотива одрекну у процесу рада, због трајања представе и перцепције публике, како би се у одабране мотиве истраживачки могло ући што пажљивије. Одлучили су да се одрекну приче зашто никад није утврђен тачан број жртава и узрок експлозије.

– Иако је уврежено мишљење да је у питању комунистички акт, постоје и контрааргументи. Да смо кренули тиме да се бавимо, отворили бисмо потпуно нову тему. Кључно је било страдање ансамбла позоришта, то је повод и нисмо могли тога да се одрекнемо – рекла је Ана Ђорђевић. Објаснила је да се у процесу рада појавило и питање како су игране представе после окупације. Важна је тема одговорности глумца: зна се да је врло брзо донета уредба да неки писци нису пожељни на репертоарима, да запослени јеврејске и ромске националности, као и они који су с њима у брачној вези, треба да буду отпуштени. Успоставила се веза између интимних прича појединачних ликова и значења нацизма уопште.

У разговор се укључио **Влатко Илић** констатацијом да постоје различити начини да се документарни материјал прикаже, да се на фиктивни начин донесе оно што документаристички може да се докаже. Поставио је питање до које мере је документарни материјал присутан у представи и да ли је документаристички приступ одредио стваралачки поступак. **Јована Мишковић** објаснила је да је све велика инспирација, теме су засноване на документарном материјалу, а интимне приче дале су могућност да се сублимирају судбине и на сцени пренесе атмосфера узнемирености света. За то је заслужан непресушни материјал.

Милован Филиповић је додао да документарног материјала има доста. – О свим глумцима имамо професионално-приватни податак, на пример о глумци која касни на пробу и постоји њена преписка с управником о томе. Има много занимљивих ствари о глумцима Народног позоришта Дунавске бановине, као и професионалних података. Одлучили смо да глумци не буду ни именима ни судбинама везани за ликове из представе, драма захтева нешто што није документаризам. Постојала је нека сличност, јер је из целог ансамбла преживео само један глумац.

Гласање публике за најбољу представу Смедерево 1941. – 4,20

Ана Ђорђевић је додала да је користила доступне податке, као оно о кашњењу воза – да су кренули на време, не би страдали. У представи се тој теми приступило с уметничке тачке гледишта, а на то позориште има право.

На питање **Влатка Илића** да ли је прича могла да се исприча мимо онога што је историјски догађај, **Ана Ђорђевић** одговара да то не би била важна инспирација и не би било интересантно. Нагласила је да постоји низ невероватних коинциденција, о чему постоје различита сведочења.

Исидора Поповић је разговор усмерила ка односу редитеља и текста, односно појави изневеравања текста од стране редитеља. – На првом месту су режија, игра, простор, оно што се види на сцени а себе као аутора текста стављам у други план. Подела је настала пре текста, што је добро за развој текста и развој писца, знамо шта који глумац може да каже, дефинише се глумачка улога у оквиру целе приче. Искуством сценске игре и режије десило се писање.

Из публике се први у разговор укључио **Миљивоје Млађеновић** речима да је овакав приступ врло интересантан, али да представа носи и парадокс.

– Имамо и место и време, али и наглашену веродостојност, што је мало превазиђен приступ у позоришту, а језик савремене драме не следи историју, али се њени обриси ипак виде. У представи је вероватност надвладала веродостојност, фрагментацијом, лажирањем и постмодер-

Фото: Б. Лучић

ним поступком је превазиђено оно што би многи очекивали од наслова с јасном историјском координатом. Највећи проблем је у језику, чини ми се да недостаје сочност српског језика. На то списатељица има право, али то умањује степен уверљивости. Језик је престандардан, сувише књижевни.

Милован Филиповић одговара да је постојала дилема да ли треба локализовати језик, али у једном тренутку одлучено је да се то ипак не чини.

Из публике се јавио и **Андреј Чањи** са дилемом о чему је ова представа – о враћању нацизма, о глумцима, о разумевању злочина и казне, о судбини, експлозији, детективској причи, о истражном поступку.

– Значењски план је разноврстан и не може да се препозна доминантна линија тумачења. Поставља се питање да ли је експлозија могла да се претвори у неку врсту симболизације, чини ми се да она није добила симболичну функцију. Теза о заметку нацизма у сваком од нас, нацизам у заметку, то није виђено у представи.

Из публике се јавила и **Александра Гловацки** која је подсетила да се разговор води о архиви, а не о представи, како би требало. Истакла је да у представи не постоји драмски моменат. – Наравно да нема језика, кад нема ликова, велики део ове представе је приповедање. Драмски је моменат разговор између мајке и ћерке. Видљив је висок ниво патетике у глуми. Једини ко је избегао патетику у глуми је Милован Филиповић.

Драматург **Спасоје Ж. Миловановић** изнео је похвале на рачун представе, рекавши да је реч о озбиљном и захтевном позоришном чину. – Одабрана је прича о театру и у питању је комад који поставља питање о малом човеку, о начину на који учествује у нацизму. Ова представа се бави малим људима какви су глумци. Они су врло нежно и пажљиво радили претапање из лика у лик, из ситуације у ситуацију. У питању су различите истине које се догађају пред нама.

Влатко Илић је подсетио да се након холокауста воде разговори о томе како се у уметности приступа овим темама, након тврдње Теодора Адорна да не треба писати поезију после холокауста, али да постоје уметнички одговори на оно што се десило. Мишљења је да оваквој представи не треба прићи као свакој другој позоришној

Фото: Б. Лучић

теми, не можемо да вреднујемо с истих позиција с којих вреднујемо друге представе. – Треба узети у обзир појам аутентичности, то је важан појам за савремену уметност. Имена на крају представе врло су важна као подсетник да су неки животи изгубљени.

Редитељка и списатељица **Ана Ђорђевић** додала је да је драматуршка структура представе врло једноставна, ако се пажљиво посматрају суптилни знакови. – Догађај од којег почињемо је експлозија. Свака појединачна прича показује да у свету ове представе они знају да ће погинути. Ови ликови знају да ће погинути и одлучују да умру. Веза нацизма и фатума је у томе. Није у питању фатум, него одлука. То је прича о самоубиству. У представи је за експлозију крива лупа, а да ли је било тако или не, није ни важно. Преживео је онај што је учинио злочин јер је оставио жену свог живота зато што је Јеврејка. Свако може да буде жртва, уколико закаже на новоу основног поштовања своје савести.

У дијалог се укључио и **Светислав Јованов**, драматург и театролог, селектор 65. позорја и пружио додатни контекст овој причи, наглашавајући да је „значање одређено контекстом, а контекст је неограничен“. – Доследна и константна нит ових збивања у додиру са *Злочиним и казном*, има неколико сцена проба. Оно што је битно и јасно јесте да се уводи ситуација позоришта у позоришту, а тиче се нас, јер је у питању дијалог са Симовићем и *Пушујућим позориштем Шойаловић*. Можда је то јасно само позоришним критичарима. У време кад су настали *Шойаловићи* могла је да прође мисао да је позориште чисто и невино, а у овом тексту то није тако. То је можда најубедљивије у целој представи.

Андреј Чањи је рекао да свест о самоубиству даје нову перспективу и то је песимистично виђење приче, али то се није видело у представи. Округли сто је завршен коментаром **Ане Ђорђевић** – У тренутку када Марију Цицић уцењују због оца, Раскољников говори „Ја овако не могу да живим“, а онда Марија говори „Ја улазим у овај воз“. То су суптилни трагови које морамо да пратимо.

Милена КУЛИЋ

Фото: Б. Лучић

СТУДЕНТ КРИТИЧАР

Смедерево 1941. у 2020.

Драма *Смедерево 1941.* постављена је на сцену по тексту и у режији Ане Ђорђевић, у продукцији Српског народног позоришта Нови Сад.

Представа је посвећена трупи од седамнаест глумаца који су изгубили живот 5. јуна 1941. у Смедереву, када је унутар Тврђаве експлодирала муниција. Међутим, ово није документарна драма. Ана Ђорђевић и драматуршкиња Николина Ђукановић конструисале су оригиналну причу у којој права имена преминулих глумаца нису помињана (све до самог краја). Уместо тога, кроз истрагу експлозије видимо фрагментарни приказ живота имагинарне глумачке трупе.

Иако поставка мешања сцена истраге са свакодневицом живота глумаца звучи примамљиво, текст није довољно јак како би на задовољавајући начин изнео овакву конструкцију. Најпре, догађаји у драми су тематски неповезани. У једној сцени посматрамо два лика која разговарају о претњи нацизма, у другој глумицу којој мајка не одобрава избор професије, а у трећој глумицу коју неко покушава да уцени на сексуални однос. Оваква произвољност у тексту доводи до тога да публици добрим делом представе није јасно шта је циљ радње коју прати. Аспект истраге губи напетост јер догађаји који су нам приказани нису узрочно-последично повезани те публика врло брзо почне да губи интересовање знајући да следећа сцена неће имати никакве везе с претходном. Како радња није довољно развијена, текст се ослања на усиљене и често неприродно уметнуте монологе које ликови изговарају не би ли нам била јасна поента драме. Али, текст чак и на том пољу посустаје јер су монолози подједнако произвољни као и радња. Један монолог о нацизму, један о тешком животу глумца... На крају, највећи проблем овог текста је баш то што жели да каже превише, али не уме да то обједини у јасну поруку коју жели да нам пренесе.

Режија је прилично недоследна, у једном тренутку исувише минималистичка, а у следећем исувише стилизована. Већину представе посматрамо два до три лика која седе и причају, а онда одједном сви ликови почну симболично да гледају у своје руке питајући се да ли у овој трагедији има и њиховог удела. Оваква недоследност доводи

до неусклађености ритма услед ког још више губимо интересовање за оно што се дешава на сцени.

И поред великог улагања и труда глумаца, посебно Милана Ковачевића, Тање Пјевац и Гордане Ђурђевић Димић, који имају најзахтевније сцене у комаду, драма је и даље неупечатљива. Како је текст слаб, глумци немају пуно материјала па су принуђени да често зађу у патетику и претеривање, посебно у трнуцима када морају да изговарају монологе. Сви глумци играју више ликова, али како су сами ликови неразвијени, ансамбл пређе у карикирање у покушају да направи дистинкцију међу карактерима. Ова карикирања су посебно неприродна, нарочито у контрасту са мелодрамским ситуацијама у којима се налазе главни ликови.

Не помаже ни то што је сценографија (Жељко Пишкорић, Младен Стојановић и Маја Вујовић) статична и једнобојна па не постоји ништа што би могло бар визуелно да привуче пажњу.

Смедерево 1941. је представа која, у жељи да превише каже, губи своју централну поруку, као и снажне емоције које изазва догађај на ком је заснована.

Никола ЂОКОВИЋ
III година драматургије
Академија уметности Нови Сад

ИЗ ИСТОРИЈЕ

Александар Поповић

Развојни пут Боре снајдера
(Атеље 212 Београд,
режија Бранко Плеша, 1967)

Шенкуј лево и десно док не угодиш!...

(...) јунаци нису савремени директори и партијски секретари, него Нушићеви писари и начелници који су постали социјалистички директори и секретари, не променивши ни свој језик, ни природу. У 'политички руковођеној' привреди социјалистичке Југославије нестручни људи се 'постављају' на руководећа места (снајдер постаје директор лимарске задруге...)

Нимало случајно се ова комедија-сатира завршава тако што се сви хватају 'у коло'... ту се коло не игра ни због какве забаве и разоноде (коло води милиционар, машући прендреком као марамцом)...

(П. Марјановић, *Српски драмски њисци XX столећа*, ФДУ Београд, 2000)

Фото: Б. Лучић

БОРА: Сви смо једнаки!... Засад се нећемо кажњавати, али ако неко мисли да настави тако, грдно се варо! Заоштрићемо ми то питање! Сви на своја места, норма не сме да трпи! (Вишомиру:) Како реагују на критику?

ВИТОМИР: Пребледели, нема у њима капи крви... дрхте, живи умреше!

БОРА: Лоша навика, друже Селимире, све на дуг живимо!... час ми враћамо дуг домовини, час се отаџбина нама одужује... и сви дужни, и сви ружни!...

БОРА: Ново дижемо, старо рушимо, то нам је девиза... све на једном истом месту зидамо и разиђујемо... по српској формули: ћар плус фајда једнако је штета...

БОРА: Позваше ме и рекоше: „Друже Боро, ниси показао желене резултате“...

МИЛОЈЕ: А како ви мислите: јесте ли или нисте?...

БОРА: Ушла ми вода у уши, признајем... нека ми се пола опрости... сто четрдесет седам милиона протурио сам кроз руке за кратко време... зато што су моји прсти овакви... растављени...

БОРА: ...знате, напео сам се, па сам и свој стамбени проблем решио благовремено...

МИЛОЈЕ: Зидали сте вилу још раније, као управник задруге...

БОРА: Али скромно... сасвим скучено... доле сам ја, горе издајем странцима... мало је нездраво... двеста-триста метара повише стадиона... има недељом буке...

МИЛОЈЕ: Купили сте аутомобиле себи, жени, сину и ћерки још док сте били управник задруге...

НОВА ИЗДАЊА СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

„Сцена“
бр. 2/2020.

Реч уредника

Припремајући овај број „Сцене“, редакција је, морам рећи, радила нормално и поред ванредних услова који су трајали у нашој држави, па и у целом свету због пандемије корона-вируса. Књижевност има ту малу предност у односу на неке друге уметности да, ако човеку није силом ускраћено, може да се завучен у свој угао, трпи и постоји, бавећи се писањем и у најтежим околностима, па и у време епидемије.

Редакција „Сцене“ обављала је свој посао управо тако, тихо и вредно, уверена да на тај начин ради за добробит свих уметника.

А уметник је, дакле, увек у крсташком походу и он на себе мора да прими *власи краља, досијојанство великаша, обред свештеника, борбени нагон војника, осећај судије за праведности, сираси научника за сазнањем, све загдашке уметника, вишеза, лекара, пророка, мислилаца...*

Нисмо желели ништа да мењамо у концепцији часописа, мада овај број „Сцене“ повезујемо са фестивалом Стеријино позорје, чије је одржавање у традиционалном термину, док завршавамо послове на овом издању, под знаком питања, као и многе друге манифестације и фестивали.

Вирус је зауставио рад позоришта, али није зауставио живот позоришних људи – глумца, редитеља, костимографа, теоретичара позоришта и критичара – који су од првог тренутка ванредних околности личним примером, али и организовано, кроз низ видео манифестација и акција, подсећали на значај уметности у друштву, поготово у тешким, неизвесним временима.

Уметник је попут самураја, јер у једној личности истовремено бива *аскеџа и освајач, калуђер и војник, џусиолов и усхићеник, њо је њевова свесна одлука и васишање.*

Због свега реченог, али и неизвесности која још траје, те оптимизма и вере у вечност уметности која нас све бодри, овај број „Сцене“ посвећујемо свим театарским уметницима. Свима који су веровали и верују у неизмерну моћ театра и његово трајање.

Позориште је вечно.

Милош Латинковић

Фото: Архива Аџељева 212

БОРА: Да то нисам на време учинио, грдне би муке видео... али човек ни за шта друго није рођен него да се мучи... имаш вилу на мору, имаш вилу у планинама, ал' дај доћи до њих...

МИЛОЈЕ: Или се осећате кривим?...

БОРА: ...Другови, ја сам са своје стране, колико сам могао – одмогао!

МИЛОЈЕ: ...Бора снајдер се дубоко покајао и погнуте главе сачекао крај.

(А Бора није поинуће главе. Звера наоколо и цери се.)

БОРА: ...Није лако Србин бити... И хоће ли ме бар ко испратити?... на онај свет... Идем, идем... е, па шта је?... ако ј' затвор, бар је фрај!... и то је за људе!...

Приредила Александра КОЛАРИЋ

СУТРА НА ПОЗОРЈУ
ПОНЕДЕЉАК, 28. СЕПТЕМБАР

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Кретање

12.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Ко је убио Џенис Џоплин?

17.00 часова / Новосадско позориште

Такмичарска селекција

КРЕТАЊЕ / реприза

(Представа траје 1 сат и 40 минута)

19.00 часова / Позориште младих

Међународна селекција „Кругови“

ЈЕДВАНОСИМСОБОАКАЛОМИСТОБО

Такст: Нејра Бабић и Алеш Курт

Режија: Алеш Курт

Сарајевски ратни театар (Босна и Херцеговина)

(Представа траје 1 сат и 20 минута)

21.00 час / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Такмичарска селекција

ГУСТАВ ЈЕ КРИВ ЗА СВЕ

Концепт и режија: Кокан Младеновић

Позориште „Деже Костолањи“ /

Kosztolányi Dezső Színház Суботица

(Представа траје 1 сат и 30 минута)

22.00 часа / Новосадско позориште

Такмичарска селекција

КРЕТАЊЕ / реприза

(Представа траје 1 сат и 40 минута)

СТУДЕНТ НА РУБУ ИНЦИДЕНТА: Музика! Стоп! Гаси музику! Заробљени сте у вашем пријератном и послеријератном. Шта је са нама што смо рођени ни тамо ни вамо? Не памтимо ни то ваше некад, а не памтимо ни рат, јер јеби га, били смо премали. Извините молим вас! Извините што сперматозоид мог оца није путовао толико брзо до јајне ћелије моје мајке и што нисам рођен у то неко ваше вријеме! Само да вам кажем још нешто, можда ћу вам бити срцу ближи. Имам ПТСП! Можете замислити! Доктори кажу да сам као фетус запамтио разна срања. Ето. Остало ми је нешто од тих ваших епоха. Кад је моје вријеме!?

(Нејра Бабић и Алеш Курт,
Једваносимсобоакаломистобо)

Гледај оног тамо, рођени кукавица!

Гледај, Густав у другом реду!

И тај ћелави? То ти је Густав потпуно!

(Густав је крив за све,
концепт и режија Кокан Младеновић)